

Smetana Bedřich (1824-1884)

Kompozytor ten tworzył opery i poematy symfoniczne, które doskonale wyrażają czeskiego ducha narodowego i stanowią wzorzec dla przyszłych pokoleń twórców

Mały Bedřich [czyt. Bedrzych] (ur. 2 marca 1824 roku w Litomyšlu) początkowo uczył się muzyki u swego ojca, skrzypka-amatora, który z zawodu był piwowarem i dzierżawił browary w różnych miejscowościach. Pierwszy raz chłopiec wystąpił publicznie już w wieku 6 lat. Rok później (1831 r.) rozpoczął naukę pod kierunkiem profesjonalnego nauczyciela, który kształcił go w zakresie gry na [fortepianie](#), [skrzypcach](#) i [altówce](#) oraz śpiewu. Wtedy też zaczął komponować — dla rodziny i przyjaciół napisał m. in. [kwartety](#) smyczkowe.

W 1840 roku, po usłyszeniu gry [Franciszka Liszta](#), postanowił zostać profesjonalnym muzykiem. Rzucił gimnazjum i zamieszkał w Pilźnie, gdzie koncertował i grywał do tańca w salonach oraz pisał wiele utworów fortepianowych, które wykonywał sam lub na 4 ręce z Kateřiną Kolářovou, swą ukochaną. Za nią też podążył do Pragi, gdzie w 1844 roku podjął pracę nauczyciela muzyki na dworze księcia Leopolda von Thun. Mimo licznych obowiązków dworskich znajdował czas na studia w zakresie harmonii i kompozycji. Poznał wówczas Klarę i [Robert Schumannów](#), słuchał koncertów [Berlioza](#) i [Liszta](#). W 1848 roku otworzył własną szkołę gry fortepianowej, w roku następnym ożenił się z Katarzyną. Nie odnosił jednak zbyt wielu sukcesów kompozytorskich, przeżywał za to wielkie rodzinne tragedie — między 1854 a 1856 rokiem zmarły jego trzy córki.

W 1856 zaczął komponować [poematy symfoniczne](#) i w tym samym czasie dostał pracę jako dyrygent w towarzystwie filharmonicznym (Harmoniska Sällskap) w Göteborgu w Szwecji. Pozostał tam do 1861 roku zapoznając publiczność m.in. z

[oratoriami Georga Frierdicha Haendla](#) i fragmentami oper [Ryszarda Wagnera](#), dawał też solowe recitale fortepianowe. Powrócił do Pragi na fali silnych nastrojów narodowych i włączył się aktywnie w projekt stworzenia Teatru Narodowego. Został też dyrektorem stowarzyszenia muzycznego Umělecká Beseda, z którym organizował abonamentowe koncerty symfoniczne. Jego pierwsza [opera](#), *Braniboři v Čechách* (*Brandenburczycy w Czechach*), została wystawiona w Pradze w 1866 roku, kolejna i najśłynniejsza — *Prodaná nevěsta* (*Sprzedana narzeczona*) w tym samym roku, ale nie powtórzyła sukcesu pierwszej — stało się tak dopiero przy okazji kolejnych jej inscenizacji. Późniejszym dziełom operowym Smetany wiodło się różnie, np. premiera *Dalibora*, napisanego pod wpływem Wagnera (1868 r.) spotkała się wręcz z atakami krytyki. Jednocześnie publiczność coraz bardziej doceniała patriotyczną postawę kompozytora, który związał się z Teatrem Tymczasowym w Pradze. Najpierw był tam dyrygentem prowadzącym wiele premier czeskich oper narodowych oraz innych słowiańskich dzieł scenicznych, w tym *Halki* [Stanisława Moniuszki](#), a od 1872 roku został dyrektorem artystycznym tej instytucji.

Bedřich Smetana, Wełtawa

W 1874 roku zdrowie kompozytora gwałtownie podupadło i musiał z rezygnować ze wszystkich pełnionych stanowisk. Niemal całkowicie ogłuchł, a podjęte kuracje nie dawały rezultatów. Zamieszkał z drugą żoną w leśniczówce koło miasta Mladá Boleslav i poświęcił się całkowicie kompozycji. Do 1879 roku, mimo coraz gorszego stanu zdrowia, zdołał napisać cykl sześciu [poematów symfonicznych](#) pt. *Má vlast* (*Moja ojczyzna*), który zawiera m.in. utwory zatytułowane *Vltava* (*Wełtawa*), *Z českých luhů a hájů* (*Z czeskich łąk i gajów*) oraz *Vyšehrad* (nazwa zamku w Pradze). Z tego okresu pochodzą także: kwartet smyczkowy „*Z mého života*” (*Z mego życia*), uważany za jedno z najlepszych dzieł Smetany oraz opery: *Hubička* (*Pocałunek*, 1876 r.) i *Čertova stěna* (*Czarcia ściana*, 1882 r.), a także wiele solowych dzieł fortepianowych, w tym zbiory [polek](#) — narodowych tańców czeskich.

Spółeczny odbiór muzyki Smetany był coraz bardziej entuzjastyczny: w 1880 roku w ścianę jego rodzinnego domu w Litomyšlu wmurowano tablicę pamiątkową, przyznawano mu honorowe członkostwa rozmaitych stowarzyszeń artystycznych. Setne wystawienie *Sprzedanej narzeczonej* i prawykonanie całości *Małej Ojczyzny* (1882 r.) przerodziło się wręcz w patriotyczną demonstrację. Jednakże Smetana coraz bardziej pogrążał się w depresji i rozwinęły się u niego objawy choroby umysłowej. Dlatego w 1884 roku został umieszczony w zakładzie dla umysłowo chorych w Pradze, gdzie po kilku tygodniach zmarł (12 maja 1884 roku).

dr hab. Iwona Lindstedt

Ciekawostki

W 1931 utworzono w Pradze Towarzystwo im Smetany, w którym przechowuje się jego manuskrypty i prowadzi prace nad badaniem jego kompozytorskiej spuścizny, która stanowi dziedzictwo narodowe najwyższej wartości

Mimo ciężkiej choroby kompozytor odważnie planował kolejne dzieła. W 1883 roku rozpoczął pisanie opery *Viola*, na podstawie *Wieczoru Trzech Króli* Szekspira (był wielkim miłośnikiem jego sztuk), zdołał jednak ukończyć tylko jeden akt.